

مقاله

پژوهشی

Research

Article

مدل یابی گرایش به اعتیاد بر اساس صفات مدل پنج عاملی شخصیت با میانجی گری تاب آوری در دانشجویان

مهناز معانلو^۱، یاسر والیوند^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۲/۱۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۳/۱۵

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف مدل یابی گرایش به اعتیاد بر اساس صفات مدل پنج عاملی شخصیت با میانجی گری تاب آوری انجام شد. **روش:** پژوهش حاضر توصیفی-همبستگی از نوع مدل‌سازی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری این پژوهش شامل دانشجویان دانشگاه آزاد شهر سیمین در سال ۱۳۹۸ بود. ۲۱۷ نفر از دانشجویان با استفاده از فرمول کوکران با روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. شرکت کنندگان پرسشنامه تاب آوری، پرسشنامه ویژگی‌های شخصیتی و همچنین پرسشنامه گرایش به اعتیاد را پاسخ دادند. همبستگی پرسون، مدل یابی معادلات ساختاری و بوت استروب روش‌های مورد استفاده برای تحلیل داده‌ها بودند. **یافته‌ها:** نتایج برآش مدل فرضی پژوهش را تایید کرد. تنها صفت دلپذیرخوبی برآش خوبی با مدل نشان نداد که بعد از اصلاحات حذف گردید و مدل بهبود یافت. چهار ویژگی مدل پنج عاملی شخصیت شامل روان رنجورخوبی، برونگرایی، گشودگی نسبت به تجارت و باوجودان بودن به صورت مستقیم با تاب آوری رابطه داشتند. همچنین این ویژگی‌ها رابطه غیرمستقیمی با میانجی گری تاب آوری، با میزان گرایش به اعتیاد داشتند. **نتیجه گیری:** با توجه به نتایج می‌توان گفت که ویژگی‌های شخصیتی با تعديل تاب آوری موجب کاهش گرایش به اعتیاد در دانشجویان می‌شود و داشتن تاب آوری در برابر استرس می‌تواند نقش صفات شخصیت بر میزان گرایش دانشجویان به اعتیاد را تعديل کند.

کلید واژه‌ها: تاب آوری، مدل پنج عاملی شخصیت، گرایش به اعتیاد

۱. نویسنده مسئول: استادیار، گروه روانشناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. پست الکترونیک:

m.moghanloo@pnu.ac.ir

۲. کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، گروه روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ساوه، ساوه، ایران

مقدمه

استفاده مواد مخدر یکی از مهم‌ترین مسائل سلامتی، روانی اجتماعی و اقتصادی اجتماعی در کلیه جوامع است که می‌تواند منجر به مشکلات بسیاری برای فرد معتاد و خانواده و جامعه شود. ایران یکی از کشورهایی است که شیوع استفاده از مواد مخدر در سال‌های اخیر در میان جوانان آن رو به فزونی است (مرادی نظر، نجفی، جلیلیان و پاسدار، ۲۰۲۰). بر اساس آمار سازمان بهداشت جهانی ایران بالاترین میزان مصرف تریاک و مواد افیونی را دارد که سه برابر از میانگین کلی مصرف در دنیا بیشتر است (سروش، نعمت‌شاهی، زرمهری، نخعی و مهرپور، ۲۰۱۹).

اختلال وابستگی مواد به عنوان یک بیماری چند عاملی مطرح است و عوامل متعددی در آن دخیل هستند. در بین این عوامل، الگوهای سخنها و صفات نسبتاً پایدار شخصیتی عامل کلیدی است. نتایج پژوهش‌های زیادی به ویژه در مورد خصوصیات شخصیتی نظیر هیجان خواهی و تکانشگری به عنوان صفات پیش‌بینی کننده گرایش به اعتیاد توافق دارند (هیل، وايت، چانگ، هاکینس و کاتالانو، ۲۰۰۰؛ چاسین، پیت و پروست، ۲۰۰۲). یکی از فرضیه‌های اثرگذاری شخصیت به عنوان فرضیه بیماری پذیری ارثی شخصیت^۳ مطرح می‌کند که شخصیت عامل مهمی در تبیین رفتارهای غیر قابل کنترل مانند اختلال وابستگی به مواد و الکل است (کروگر^۴ و همکاران، ۲۰۰۲). بررسی پیشینه پژوهش در مورد ارتباط مدل پنج عاملی شخصیت و گرایش به اعتیاد نشان می‌دهد در بیشتر پژوهش‌ها (کندي^۵ و همکاران، ۲۰۱۹؛ جي و ويلی^۶؛ ۲۰۱۶؛ لی و مالسيش^۷، ۲۰۱۶؛ گاتمن^۸، ۲۰۱۵؛ گرشاوی، ۱۳۹۵؛ ابهري، ۱۳۹۶؛ حميد، ۱۳۹۴؛ محمدی احمدی آبادی و گلستانی نژاد، ۱۳۹۹) صفت روان رنجورخویی با افزایش گرایش به اعتیاد همراه بوده است. با این حال در مورد چهار صفت دیگر از صفات مدل پنج عاملی نتایج متفاوت است. برای نمونه در پژوهش جي و ويلی (۲۰۱۶) با گروه نمونه دانش آموزان دختر بین بقیه صفات و گرایش به اعتیاد ارتباط

۲۶۸

268

۱۴۰۱۱۶۰۴۰۶۳۰۵۰۲۰۲۲
۱۴۰۱۱۶۰۴۰۶۳۰۵۰۲۰۲۲
۱۴۰۱۱۶۰۴۰۶۳۰۵۰۲۰۲۲
۱۴۰۱۱۶۰۴۰۶۳۰۵۰۲۰۲۲

1. Hill, White, Chung, Hawkins & Catalano
2. Chassin, Pitts & Prost
3. Personality diateses
4. Krueger

5. Kennedy
6. Jiy & Wiley
7. Lee & Masish
8. Gottman

معناداری دیده نشد. همچنین لی و مالسیش (۲۰۱۶) نشان دادند که رابطه منفی بین صفت بروونگرایی و گشودگی، با وجود آن بودن و دلپذیر خویی با گرایش به اعتیاد وجود دارد و مشخص شد که بروونگرایی، با وجود آن بودن و نیز گشودگی پیش‌بینی کننده کاهش گرایش به اعتیاد استند. گاتمن (۲۰۱۵) نیز نشان داد صفات بروونگرایی، دلپذیر خویی و باوجود آن بودن با اعتیاد‌پذیری رابطه معکوس دارند. در پژوهش ابهری (۱۳۹۶) بروونگرایی، با وجود آن بودن، گشودگی و دلپذیر خویی با گرایش به اعتیاد رابطه منفی داشتند. ولی در پژوهش گرشاوی (۱۳۹۵) فقط دو صفت بروونگرایی و گشودگی توانستند میزان اعتیاد‌پذیری دانش آموزان دختر دیبرستانی را به صورت منفی پیش‌بینی کنند. در پژوهش حمید (۱۳۹۴) بروونگرایی، با وجود آن بودن و گشودگی با گرایش به اعتیاد رابطه منفی داشتند. در پژوهش محمدی احمدآبادی و گلستانی نژاد (۱۳۹۹) بروونگرایی، دلپذیر خویی و باوجود آن بودن با آمادگی به اعتیاد رابطه معکوس داشتند ولی بین گشودگی به تجربه و آمادگی برای اعتیاد ارتباطی وجود نداشت.

۲۶۹

269

شل شناسجه شماره ۳۷، پیار ۱۴۰۱
Vol.16, No.63, Spring 2022

یکی دیگر از ابعاد مهم روانشناختی که میزان آن می‌تواند در گرایش به اعتیاد موثر باشد، تاب آوری است. مطالعه جبریلی، حبیبی و ناظمی (۲۰۱۹) حاکی از آن است که، تاب آوری پایین، به طور معناداری با گرایش به اعتیاد ارتباط دارد. تاب آوری پایداری در برابر آسیب‌ها یا شرایط تهدید کننده است و تاب آوری پایین منجر به اختلال در سلامت جسم و روان می‌شود (اسمعیل خانی، احدی و مظاہری، ۱۳۹۲؛ قبری و فولادچنگ، ۱۳۹۴). یروف و سفین^۱ (۲۰۱۷) به بررسی رابطه تاب آوری و ناگویی هیجانی با گرایش به اعتیاد پرداختند و گزارش کردند که بین تاب آوری و گرایش به اعتیاد رابطه منفی معناداری وجود دارد و مشخص شد که تاب آوری پیش‌بینی کننده معناداری برای کاهش گرایش به اعتیاد است. کاسجین، لاچین و اوینگ^۲ (۲۰۱۸) در طی پژوهشی دیگر به رابطه کیفیت زندگی و تاب آوری با اعتیاد‌پذیری در دانش آموزان دیبرستانی پرداختند. نتایج نشان داد که همبستگی معکوسی بین تاب آوری با اعتیاد‌پذیری وجود دارد و مشخص شد که تاب آوری پیش‌بینی کننده معناداری برای کاهش اعتیاد‌پذیری می‌باشد. هلینسون و

1. Yeruf & Sefin

2. Cousijn, Luijten & Ewing,

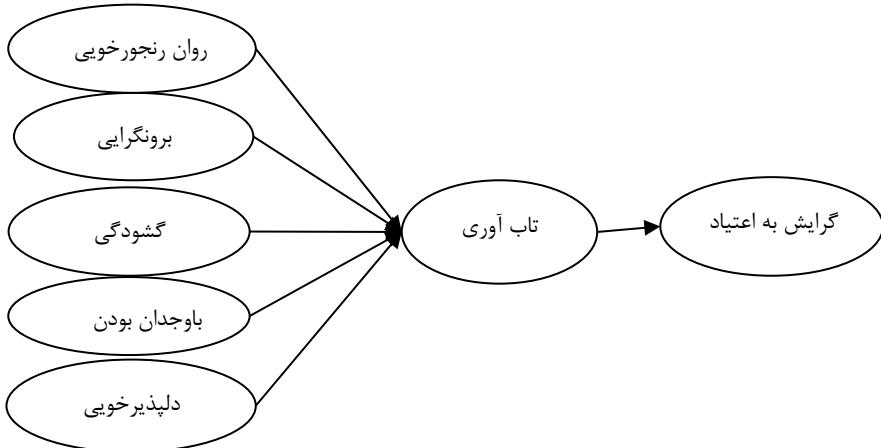
میلنر^۱ (۲۰۱۶) نیز در پژوهشی نشان دادند که تابآوری پیش‌بینی کننده معناداری برای کاهش گرایش به اعتیاد می‌باشد. جودیت و فینی^۲ (۲۰۱۶) نشان دادند که کیفیت زندگی و تابآوری با گرایش به اعتیاد رابطه معکوسی دارد و نیز مشخص شد که تابآوری پایین می‌تواند افزایش گرایش به اعتیاد را پیش‌بینی کند. در پژوهش جکسون و وراتی^۳ (۲۰۱۴) نیز بین تابآوری با گرایش به اعتیاد نوجوانان رابطه معکوسی وجود داشت. خانزاده (۱۳۹۶) نشان داد تابآوری به صورت منفی پیش‌بین گرایش به اعتیاد در نوجوانان است. آزادی، رسوی و عشایری (۱۳۹۵) در پژوهشی با بررسی رابطه تابآوری و استرس ادراک شده با اعتیادپذیری جوانان نتیجه گیری کردند تابآوری پیش‌بینی کننده منفی اعتیادپذیری در دانشجویان است. در پژوهش محمدی‌پور (۱۳۹۵)، قادری و آرمان (۱۳۹۵)، قهرمان و بسطامی (۱۳۹۵)، نتایج نشان داد تابآوری می‌تواند کاهش گرایش به اعتیاد در نوجوانان دبیرستانی را پیش‌بینی کند. هاشمی (۱۳۹۴) در پژوهشی نشان داد تابآوری بهترین پیش‌بینی کننده به شکل منفی برای اعتیادپذیری دانشجویان دختر به شمار می‌آید. با این حال در تحقیق علایی خرایم، بشر پور، حاجلو و نریمانی (۱۴۰۰) تابآوری نقشی در پیش‌بینی گرایش به اعتیاد نشان نداد و بنابراین نتایج پژوهش‌ها در این زمینه همسو نیستند.

در مورد ارتباط تابآوری با صفات مدل پنج عاملی شخصیت در پژوهشی که توسط شفیع‌زاده (۱۳۹۶) با هدف بررسی رابطه پنج عامل بزرگ شخصیت با تابآوری صورت گرفت، نتایج حاکی از وجود رابطه منفی بین روان رنجورخوبی و تابآوری و به علاوه رابطه مثبت بین بروونگرایی و دلپذیرخوبی با تابآوری بود. در پژوهش دیگری که توسط کمپل سیلز، کوهن و استین^۴ (۲۰۰۶) در گروهی از دانشجویان انجام شد، نتایج حاکی از ارتباط منفی تابآوری با روان رنجورخوبی و ارتباط مثبت تابآوری با بروونگرایی و باوجود آن بودن بود. با توجه به پیشینه پژوهش و نقش مهم پنج عامل بزرگ شخصیت در گرایش به اعتیاد و همچنین نقش مهم تابآوری در گرایش به

1. Helinsoon & Milner
 2. Judith & feeny

3. Jacson & Werati
 4. Campbell-Sills, Cohen & Stein

اعتیاد، پژوهش حاضر با هدف مدل‌یابی ساختاری گرایش به مواد مخدر بر اساس پنج عامل بزرگ شخصیت با توجه به نقش میانجی گرتاب آوری، در قالب مدل زیر انجام شد.

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش

روش

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری

پژوهش حاضر توصیفی-همبستگی از نوع معادلات ساختاری بود. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد شهر مسجد سلیمان در سال ۱۳۹۸ شامل ۷۴۹ دانشجو (۳۰۹ پسر و ۴۴۶ دختر) بود. برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شد. نتایج محاسبه نشان داد با سطح خطای ۵ درصد برای جامعه آماری با حجم ۷۴۹ نفر حداقل حجم نمونه برابر با ۲۵۴ نفر است و تعداد ۲۵۵ نفر به عنوان حجم نمونه با روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. ملاک ورود تحصیل حداقل ۴ ترم در دانشگاه مسجد سلیمان و سن ۲۰ تا ۳۵ سال بود. به دلیل ریزش نمونه و عدم پاسخدهی، نمونه نهایی پژوهش شامل ۲۱۷ دانشجو (۱۰۵ دختر و ۱۱۲ پسر) شد. برای تحلیل داده‌ها از روش همبستگی پرسون در نرم‌افزار اس‌پی‌اس و همچنین روش مدل‌سازی معادلات ساختاری در نرم‌افزار آموس استفاده شد.

ابزار

پرسشنامه تابآوری: کونور و دیویدسون^۱ (۲۰۰۳) این پرسشنامه را به منظور سنجش تابآوری تهیه نمودند. این مقیاس دارای ۲۵ گویه می‌باشد و سازه تابآوری را بر اساس مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت می‌سنجد که به هر سوال نمره صفر (کاملاً نادرست) تا نمره ۴ (همیشه درست) داده می‌شود. دامنه نمره گذاری آن بین ۰ تا ۱۰۰ است و نمره بیشتر نشان‌دهنده تابآوری بالای فرد است. کونور و دیویدسون ضریب آلفای کرونباخ مقیاس تابآوری را ۰/۸۹ گزارش کرده‌اند. همچنین ضریب پایایی حاصل از روش بازآزمایی در یک فاصله ۴ هفته‌ای ۰/۸۷ بوده است. شاکری‌نیا و محمدپور (۱۳۸۹) ضریب پایایی این پرسشنامه را از طریق آلفای کرونباخ ۰/۹۰ به دست آورده‌اند. مشعل‌پور (۱۳۸۹)، به نقل از شاکری‌نیا و محمدپور، در پژوهشی از طریق همبسته نمودن آن با مقیاس سرسختی روانشناختی اهواز با محاسبه ضریب همبستگی ۰/۶۴ نشان داد که این پرسشنامه از اعتبار نسبتاً بالایی برخوردار است و نیز پایایی پرسشنامه را با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۸ گزارش کرد. در پژوهش حاضر ضریب همسانی درونی برای متغیر تابآوری برابر با ۰/۷۶ به دست آمد.

۲۷۲
۲۷۲

۲- پرسشنامه شخصیت نفو فرم کوتاه: فرم کوتاه آزمون نفو توسط مک، کری و کاستا (۱۹۸۷) تهیه شد و دارای ۶۰ سوال می‌باشد. این آزمون پنج ویژگی شخصیت روان رنجورخویی، برون‌گرایی، گشودگی، دلپذیرخویی و باوجودان بودن را می‌سنجد. هر کدام از ویژگی‌ها در این آزمون با ۱۲ سوال مورد سنجش قرار می‌گیرند. نمره گذاری این مقیاس در یک طیف از صفر (کاملاً موافق) تا ۴ (کاملاً مخالف) قرار می‌گیرد. مک کری و کاستا (۲۰۰۴)، به نقل از ساعتجی و همکاران، در تحقیقی ضریب اعتبار پرسشنامه مذکور را از طریق همبسته کردن با آزمون ۲۴۰ سوالی برای پنج ویژگی شخصیت روان رنجورخویی، برون‌گرایی، گشودگی، دلپذیرخویی و با وجودان بودن به ترتیب ۰/۴۴، ۰/۴۹، ۰/۴۲، ۰/۵۱ و ۰/۵۴ گزارش کرده‌اند. خرمایی و فرمانی (۱۳۹۳) پایایی پرسشنامه را با روش آلفای کرونباخ برای ویژگی روان‌رنجورخویی ۰/۸۳، برون‌گرایی ۰/۷۲،

۱۴۰، ۱۱۶، N۰۳، S۰۳، M۰۲، L۰۲

گشودگی $0/69$ ، دلپذیرخویی $0/83$ و باوجودان بودن $0/81$ گزارش کردند. در پژوهش حاضر ضریب همسانی درونی برای پنج صفت روان رنجورخویی، بروونگرایی، گشودگی، دلپذیرخویی و گشودگی به ترتیب $0/86$ ، $0/78$ ، $0/65$ ، $0/61$ و $0/83$ به دست آمد.

- مقیاس آمادگی به اعتیاد: این مقیاس توسط زرگر (۱۳۸۵) ساخته شد که از دو عامل تشکیل شده و دارای ۳۶ گویه می‌باشد. نمره گذاری هر سوال بر روی یک پیوستار از صفر (کاملاً مخالف) تا ۳ (کاملاً موافق) می‌باشد. در این پرسشنامه سوالات ۵، ۶، ۱۱، ۱۲، ۱۸، ۱۹، ۲۸، ۲۴، ۲۳، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴ و ۳۶ به صورت معکوس نمره گذاری می‌شوند (شاهرخی، ۱۳۹۳). اعتبار آن را از طریق همبسته کردن آن با مقیاس ۲۵ ماده‌ای فهرست علائم بالینی $0/45$ محاسبه کرد و پایایی پرسشنامه با روش آلفای کرونباخ $0/90$ گزارش کرد. ضریب همسانی درونی در پژوهش حاضر برابر $0/83$ بود.

یافته‌ها

در افراد نمونه، $16/1$ درصد (۳۵ نفر) در گستره سنی 20 تا 22 سال، $35/9$ درصد (۷۸ نفر) در گستره سنی 22 تا 25 سال، $36/4$ درصد (۷۹ نفر) در گستره سنی 26 تا 28 سال و $11/5$ درصد (۲۵ نفر) در گستره سنی 29 تا 31 سال بودند. آماره‌های توصیفی برای متغیرهای پژوهش در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱: میانگین، انحراف معیار و آزمون شاپیرو-ولک و متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف معیار	آزمون آزمون شاپیرو-ولک	معناداری
تاب آوری	۵۲/۹۰	۱۳/۹۷	۰/۸۹	۱۰/۰
روان رنجورخویی	۲۱/۵۰	۶/۲۵	۰/۹۵	۳۹/۰
برون گرایی	۲۷/۲۷	۶/۰۵	۹۴/۰	۱۹/۰
گشودگی	۲۶/۵۵	۴/۷۰	۰/۸۷	۰/۰۷
دلپذیر خویی	۲۸/۵۲	۴/۸۰	۰/۹۶	۰/۱۱
باوجودان بودن	۳۰/۴۹	۶/۴۵	۰/۸۸	۰/۰۶
گرایش به اعتیاد	۴۸/۶۹	۱۱/۷۲	۰/۸۶	۰/۴۸

به منظور بررسی نقش میانجی تاب آوری در رابطه بین گرایش به اعتیاد و صفات شخصیت از معادلات ساختاری استفاده شد. قبل از اجرای معادلات ساختاری، پیش‌فرض

نرمال بودن داده‌ها بررسی شد. برای نرمال بودن داده‌ها از آزمون شاپیر و ولک استفاده شد. همان‌طور که نتایج جدول ۱ نشان می‌دهد، نتایج غیر معنادار آزمون شاپیر و ولک ($p < 0.05$) برای متغیرهای پژوهش تایید کننده نرمال بودن توزیع داده‌ها بود. با توجه به این که ماتریس همبستگی، مبنای تجزیه و تحلیل مدل یابی معادلات ساختاری می‌باشد، لذا قبل از پرداختن به آزمون الگوی نظری، ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲: ماتریس همبستگی میان متغیرهای پژوهش

متغیرها						
۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱- گرایش به اعتیاد						۱
	۱					-۰/۶۲**
۲- تاب‌آوری						
		۱	۰/۳۸***			۰/۳۷***
۳- روان رنجورخوبی						
		۱	-۰/۳۸***	-۰/۲۰***		-۰/۲۷***
۴- دلپذیر خوبی						
		۱	-۰/۳۵***	۰/۳۹***	-۰/۳۷***	-۰/۲۹***
۵- باوجودان بودن						
		۱	-۰/۱۸***	-۰/۱۲*	۰/۰۵	-۰/۱۶***
۶- گشودگی						
		۱	-۰/۱۸***	-۰/۱۲*	۰/۰۵	-۰/۱۳*
۷- بروونگرایی						
	۱	-۰/۱۹***	-۰/۴۴***	-۰/۳۰***	۰/۴۵***	-۰/۳۲***
						-۰/۴۳***

۲۷۴
274

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که بین متغیرهای پژوهش همبستگی‌های معناداری در سطوح $0/05$ و $0/10$ وجود دارد. تنها بین دو متغیر گشودگی و روان رنجورخوبی رابطه معنار دار مشاهده نمی‌شود. بنابراین، با توجه به همبستگی معنادار بین متغیرهای پژوهش، می‌توان از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری استفاده کرد. نتایج مربوط به شاخص‌های برازش مدل در جدول ۳ ارائه شده است که بر اساس معیار هو و بنتلر (1999) الگوی نهایی از برازش مطلوبی برخوردار است.

۱۰۰ ۱۱۰ ۱۲۰ ۱۳۰ ۱۴۰ ۱۵۰ ۱۶۰ NFI ۶۰ ۷۰ ۸۰ ۹۰ ۱۰۰ ۱۱۰ ۱۲۰ ۱۳۰ ۱۴۰ ۱۵۰ ۱۶۰ ۱۷۰ ۱۸۰ ۱۹۰ ۲۰۲۲

جدول ۳: برازش الگوی پیشنهادی و الگوی اصلاح شده اول و الگوی نهایی مدل

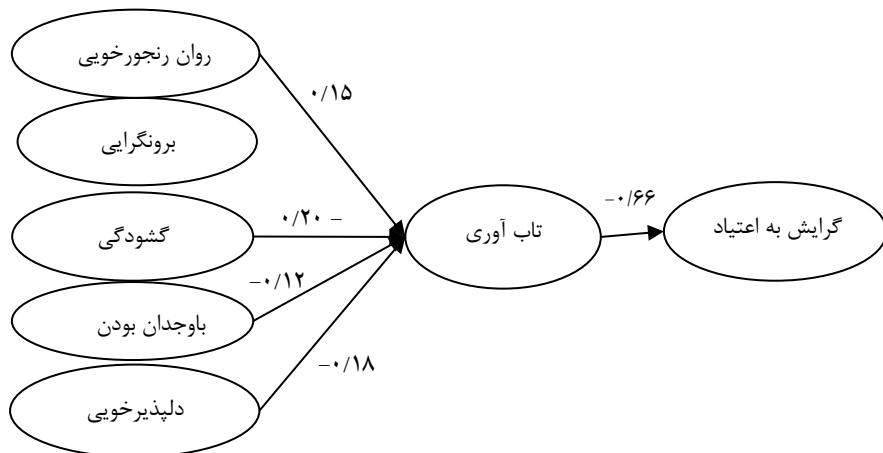
شاخص برازنده‌گی	الگوی پیشنهادی	الگوی اصلاح شده اول	الگوی نهایی	مقادیر قابل قبول
RMSEA	۰/۱۳	۰/۹۲	۰/۹۳	۰/۷۶
NFI	۰/۱۲	۰/۹۲	۰/۹۳	۰/۷۸
CFI	۰/۱۲	۰/۹۲	۰/۹۳	۰/۹۲
TLI	۰/۰۶	۰/۹۲	۰/۹۳	۰/۹۱
IFL	۰/۰۸	۰/۹۲	۰/۹۳	۰/۹۷
AGFI	۰/۸۲	۰/۸۵	۰/۸۴	۰/۸۴
GFI	۰/۹۶	۰/۹۶	۰/۹۸	۰/۹۸
X ² /df	۶/۸۷	۶/۰۶	۲/۷۶	۳≤

نتایج بازش الگوی پیشنهادی نشان داد الگو نیاز به بهبود دارد. گام بعدی ارتقا محدودرات خطای تقریب بازنده‌گی الگوی پیشنهادی از طریق حذف مسیر غیرمعنی دار بود. بنابراین مسیر غیرمعنی دار (دلپذیرخوبی به تاب آوری) حذف شد (الگوی اصلاح شده اول). در نهایت بر اساس شاخص اصلاحی خطاهای متغیرهای تاب آوری و گرایش به اعتیاد متصل شدند (الگوی نهایی). نتایج مربوط به ضرایب مسیر و معنی داری آنها در جدول ۴ آورده شده است.

جدول ۴: ضرایب مسیر الگوی نهایی

پیش بین	ملاک	β	ضریب T	S.E	سطح معناداری
روان رنجورخوبی	تاب آوری	۰/۱۵	۴/۳۶	۰/۲۰۸	۰/۰۱
دلپذیرخوبی	تاب آوری	-۰/۰۸	-۳/۴۴	۰/۲۰۰	۰/۰۶
باوجودان بودن	تاب آوری	-۰/۲۰	-۳/۹۱	۰/۴۲۶	۰/۰۱
گشودگی به تجربه	تاب آوری	-۰/۱۲	-۲/۳۳	۰/۱۸۷	۰/۰۱
برونگرایی	تاب آوری	-۰/۱۸	-۳/۵۱	۰/۳۲۱	۰/۰۱
تاب آوری	گرایش به اعتیاد	-۰/۶۶	-۴۶/۴	۰/۳۹۸	۰/۰۱

همان طور که جدول ۴ نشان می‌دهد تمام مسیرهای مستقیم از نظر آماری معنادار بودند؛ در حالی که ضریب مسیر دلپذیرخوبی به تاب آوری در مسیریابی پژوهش حاضر معنی دار نبود، از این رو مسیر دلپذیرخوبی به دلیل غیر معنی دار بودن در الگوی نهایی کنار گذاشته شد. مدل نهایی پژوهش همراه با مسیرهای جهت آنها و ضرایب بتا در شکل ۲ آمده است.

شکل ۲: الگوی نهایی پژوهش

جهت بررسی معناداری مسیرهای غیرمستقیم از طریق تاب آوری از آزمون بوت استرپ با بازنمونه گیری ۲۰۰۰ نمونه استفاده شد که نتایج آن در جدول ۵ آورده شده است.

۲۷۶

276

جدول ۵: اثرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرها

متغیر پیش‌بین	متغیر میانجی	متغیر ملاک	اثر غیرمستقیم		سطح معناداری
			حد بالا	حد پایین	
روان رنجور خوبی	تاب آوری	گرایش به اعتیاد	0.11	0.01	0.01
دلپذیر خوبی	تاب آوری	گرایش به اعتیاد	-0.40	0.06	0.06
باوجودان بودن	تاب آوری	گرایش به اعتیاد	-0.52	-0.01	0.01
گشودگی به تجربه	تاب آوری	گرایش به اعتیاد	-0.43	-0.05	0.05
برونگرایی	تاب آوری	گرایش به اعتیاد	-0.79	-0.01	0.01

۱۴۰۰، ۱۶۰۰، ۱۷۰۰، ۱۸۰۰، ۱۹۰۰، ۲۰۰۰، ۲۱۰۰، ۲۲۰۰، ۲۳۰۰، ۲۴۰۰، ۲۵۰۰، ۲۶۰۰، ۲۷۰۰، ۲۸۰۰، ۲۹۰۰، ۳۰۰۰، ۳۱۰۰، ۳۲۰۰، ۳۳۰۰، ۳۴۰۰، ۳۵۰۰، ۳۶۰۰، ۳۷۰۰، ۳۸۰۰، ۳۹۰۰، ۴۰۰۰

نتایج مندرج در جدول ۵ نشان داد که تأثیر غیرمستقیم دلپذیر خوبی بر گرایش به اعتیاد از طریق نقش میانجی تاب آوری، معنادار نبود ($p < 0.05$)، زیرا حد پایین -0.40 و حد بالا 0.04 در دامنه صفر قرار گرفتند؛ بنابراین این رابطه واسطه‌ای از نظر اماری معنی دار نیست، در حالی که در مورد سایر مسیرها صفر درون فاصله اطمینان قرار نمی‌گیرد و بنابراین در مورد سایر مسیرها، رابطه واسطه‌ای تاب آوری میان صفات شخصیت و گرایش به اعتیاد از نظر آماری معنی دار هستند.

بحث و نتیجه گیری

هدف از پژوهش حاضر بررسی نقش واسطه‌ای تاب آوری در رابطه میان پنج صفت شخصیتی مدل پنج عاملی شخصیت و گرایش به اعتیاد در دانشجویان بود. پژوهش حاضر نشان داد تاب آوری رابطه مستقیم با گرایش به اعتیاد در دانشجویان دارد. در تبیین این یافته می‌توان گفت طبق دیدگاه گارمزی و ماستن^۱ (۱۹۹۱) تاب آوری یک فرآیند توانایی سازگاری موافقیت آمیز با شرایط تهدید کننده است که سازگاری مثبت در واکنش به شرایط ناگوار را تقویت می‌کند و این توانمندی در دانشجویان به دلیل افزایش رفتار تاب آورانه در شرایط ناگوار، گرایش به اعتیاد را کاهش می‌دهد. هو، زانگ و وانگ^۲ (۲۰۱۵) بیان کردند وجود تاب آوری باعث می‌گردد افراد احساسات منفی و مثبت را تعدیل کنند، موقعیت را درک کنند، یاد بگیرند چگونه رفتارشان را مدیریت کنند و این سازماندهی ظرفیت روانی، ذهنی میزان گرایش به سمت اعتیاد را کاهش می‌دهد. فردریکسون^۳ (۲۰۰۴) بیان کرد افراد دارای ویژگی تاب آوری در هنگام مقابله با

۲۷۷

277

شل شناسجه شماره ۳۵، پیاره ۱۴۰۱
Vol.16, No.63, Spring 2022

رویدادهای منفی، بازگشت مؤثری به شرایط و موقعیت قبلی نیز دارند و این ویژگی سبب خودتنظیمی می‌شود. تاب آوری سبب رشد هوشمندانه و توانایی به تعویق انداختن احساسات ناخوشایند، توانایی در گیر شدن یا گریز از یک هیجان منفی به صورت مناسب و توانایی کنترل عاقلانه می‌شود و به دلیل اینکه احساس سازگاری با شرایط سخت را افزایش می‌دهد، سبب می‌شود تا جوانان در برابر وسوسه مصرف مواد رفتار تاب آورانه مناسبی داشته باشند. بنابراین تاب آوری می‌تواند سبب انسجام شناختی-هیجانی و تطبیق رفتارهای سازشی و سازگارانه شود و گرایش به سوی مصرف مواد را تعدیل نماید (وايلد، میلن و مک کرا^۴، ۲۰۱۴).

هدف دیگر پژوهش بررسی ارتباط پنج صفت شخصیت مدل پنج عاملی شخصیت با تاب آوری بود. نتایج پژوهش نشان داد چهار صفت از پنج صفت مدل پنج عاملی شخصیت شامل روان رنجورخویی، بروونگرایی، گشودگی نسبت به تجارب و باوجودان بودن رابطه

1. Garmezy & Masten
2. Hu, Zhan& Wang

3. Fredrickson
4. Wid, Milen & Mc Care

مستقیمی با تاب آوری داشتند ولی دلپذیرخوبی رابطه مستقیمی با تاب آوری نشان نداد. در این میان روان رنجورخوبی رابطه منفی با تاب آوری نشان داد. در تبیین این یافته می‌توان گفت افرادی که صفت دلپذیرخوبی، وظیفه‌شناسی، انعطاف پذیری و بروونگرایی بالای دارند، تاب آوری بالاتری خواهند داشت. بدین صورت که افراد بروونگرا جرات طلب، پرانرژی و جامعه طلب هستند (کاستا و مک کری^۱، ۱۹۹۲). بنابراین به دلیل ارتباط اجتماعی و عاطفی بیشتر با دیگران احتمال دریافت حمایت اجتماعی بیشتری هنگام مواجهه با استرس دارند و بنابراین تاب آوری و رویارویی بهتری با شرایط استرس‌زا خواهند داشت. افرادی که دارای نمره بالا در عامل گشودگی به تجربه هستند هم درباره جهان درونی و هم درباره دنیای بیرونی کنجدکاوند و زندگی آن‌ها از لحاظ تجربه غنی است، آن‌ها تنوع طلب، دارای کنجدکاوی ذهنی و استقلال در قضاوت هستند (کاستا و مک کری، ۱۹۹۲). افراد گشوده نسبت به تجارت و انعطاف پذیر به دلیل ویژگی کنجدکاوی و کاوشگری، در رویارویی با مشکلات بیشتر به دنبال حل مساله و جستجوی راه حل هستند تا اینکه برخوردي هیجانی داشته باشند، بنابراین تاب آوری بالاتری از خود نشان خواهند داد. در مورد صفت با وجودان بودن بهترین توصیف برای این عامل، مفهوم اراده است، فرد وظیفه‌شناس، هدفمند، با اراده و مصمم است، نمره بالا در این عامل با موقفيت شغلی و تحصيلي همراه است، از دیگر ویژگی‌های افراد با نمره بالا در این عامل، دقت، خوش قولی، نظم، اتکا به خود و سخت رویی در مقابله با شرایط استرس‌زا است (کاستا و مک کری، ۱۹۹۲). بنابراین افراد وظیفه‌شناس در رویارویی با استرس با برنامه‌ریزی و پشتکار، قدرت تاب آوری بالاتری در مقایسه با سایر افراد دارند. در نهایت روان رنجورخوبی یک عامل از شخصیت است که ثبات عاطفی بالا و اضطراب پایین در یک سوی پیوستار و در سوی دیگر آن، بی ثباتی عاطفی و اضطراب بالا قرار دارد. افراد با نمره بالا در این عامل دارای عواطف غیرمنطقی بیشتر و کم توانی در مهار رفتارهای تکاشهای و ضعف در کنار آمدن با مشکلات هستند. افرادی که نمره‌های آن‌ها در این عامل پایین است با برخورداری از ثبات عاطفی معمولاً آرام، معتدل و

۲۷۸
۲۷۸

۱۴۰۱۱۶۰۳۰۵۰۲۰۲۲
۱۰۰۱۰۳۰۴۰۵۰۶۰۷۰۸۰۹۰۱۰۰۱۱۰۱۱۶۰۳۰۵۰۲۰۲۲

راحت هستند و قادرند با موقعیت‌های پرتنش بدون آشفتگی یا اضطراب مقابله کنند (کاستا و مک کری، ۱۹۹۲). بنابراین داشتن تابآوری پایین در افراد بی ثبات هیجانی قابل تبیین است. اما دلپذیرخویی رابطه معناداری با تابآوری نشان نداد. در تبیین این یافته می‌توان گفت افرادی دلپذیرخو به عواطف و هیجانات خود و دیگران اهمیت زیادی می‌دهند (کاستا و مک کری، ۱۹۹۲)، بنابراین انتظار می‌رود در رویارویی با استرس، گرایش بیشتری به به کار گیری سبک رویارویی هیجان محور داشته باشند (کمپل-سلیس و همکاران، ۲۰۰۶). این سبک مقابله با استرس باعث می‌شود افراد در رویارویی با مشکلات پریشان شوند و تابآوری کمتری نشان دهند.

هدف دیگر پژوهش حاضر بررسی اثر غیرمستقیم ویژگی‌های شخصیتی بر گرایش به اعتیاد از طریق تابآوری بود. نتایج نشان داد چهار صفت روان رنجورخویی، برونقگرایی، گشودگی نسبت به تجارت و باوجودان بودن پیش‌بینی کننده غیرمستقیم گرایش به اعتیاد در دانشجویان هستند. در این میان روان رنجورخویی ارتباط مثبت و غیرمستقیمی با گرایش به اعتیاد نشان داد؛ بدین معنی که روان رنجورخویی با کاهش تابآوری سبب افزایش گرایش به اعتیاد در دانشجویان می‌شود. در تبیین این یافته می‌توان گفت افراد دارای روان رنجورخویی بیشتر، به دلیل استفاده از سبک رویارویی با استرس هیجان مدار (واتسون و هیوبارد، ۱۹۹۶)، ناتوانی در کنترل رفتارهای تکانشی در رویارویی با مسائل و فشارهای روانی مختلف در زندگی، بیشتر از سایر افراد دچار تنفس و آشفتگی می‌شوند و تابآوری کمتری از خود نشان می‌دهند. تابآوری پایین نیز به نوعه خود منجر به افزایش گرایش به اعتیاد می‌شود. همچنین بر اساس نتایج تحقیق شاه بهرامی، محمدخانی و اکبری (۱۴۰۰) هیجان‌خواهی در افراد مبتلا به اعتیاد بالاتر است و از آنجا که هیجان‌خواهی در افراد روان رنجورخو بالاتر است (مام شریفی، کورانی، درتاج، حق محمدی شراهی و سهی، ۱۳۹۹)، بنابراین به نظر می‌رسد افراد دارای روان رنجورخویی بالاتر به دلیل هیجان خواهی بیشتر گرایش بالاتری به اعتیاد نیز نشان می‌دهند.

همچنین نتایج نشان داد بروونگرایی رابطه غیرمستقیم، منفی و معناداری از طریق تاب آوری با گرایش به اعتیاد دارد. در تبیین این نتیجه می‌توان گفت، افراد بروونگرایی را تمايل به شرکت در اجتماعات دارند، هیجان و انگیزش بالایی دارند و تحرک را دوست دارند و می‌توان گفت بین بروونگرایی با گرایش به اعتیاد که زمینه به وجود آمدن آن یک خلق نامناسب است، رابطه غیرمستقیم وجود دارد. افراد بروونگرای دارای روابط صمیمی، فعالیت اجتماعی زیاد و پیوندهای اجتماعی قوی هستند و همین امر کمک می‌کند تا در شرایط استرس‌زا، حمایت‌های اجتماعی بیشتری در مقایسه با افراد متزودی دریافت کنند و بنابراین با داشتن تاب آوری بالاتر در مشکلات احتمال گرایش به اعتیاد در آن‌ها کمتر است. صفت گشودگی نسبت به تجارب نیز رابطه غیرمستقیم، منفی و معناداری با گرایش به اعتیاد از طریق تاب آوری نشان داد. در تبیین این یافته می‌توان گفت افراد دارای صفت گشودگی نسبت به تجارب و اطلاعات مختلف در مورد مسائل زندگی گشودگی دارند و از این طریق تجربه زیادی در مورد حل مسائل مختلف زندگی کسب می‌کنند (کاستا و مک کری، ۱۹۹۲). بنابراین در رویارویی با مشکلات تاب آوری بیشتری از خود نشان داده و در نتیجه احتمال گرایش به اعتیاد در آن‌ها کمتر است. در نهایت صفت باوجودان بودن نیز رابطه غیرمستقیم و منفی با گرایش به اعتیاد از طریق تاب آوری نشان داد. در تبیین این یافته می‌توان گفت افراد باوجودان در انجام تکالیف زندگی نظم و برنامه‌ریزی زیادی دارند، بنابراین با احتمال بیشتری از سبک مقابله با استرس مساله‌مدار استفاده می‌کنند و در نتیجه در رویارویی با مشکلات مختلف زندگی تاب آوری بیشتری از خود نشان می‌دهند و احتمال اینکه به رفتارهای مخربی چون گرایش به اعتیاد در برخورد با مشکلات پناه ببرند کمتر است (واتسون و هیوبارد، ۱۹۹۶). تبیین دیگری که در ارتباط نقش میانجی تاب آوری در ارتباط صفات شخصیت و گرایش به اعتیاد می‌توان ارائه داد این است که افراد دارای صفات بروونگرایی، دلپذیرخویی، باوجودان بودن و روان رنجورخویی پایین تحمل پریشانی بیشتری در شرایط استرس‌زا دارند (کرمی، امینی، بهروزی و جعفری نیا، ۱۳۹۹). همین ویژگی به تاب آوری بیشتر آنها کمک می‌کند و از این طریق آمادگی و گرایش به اعتیاد را کاهش می‌دهد.

۲۸۰
280

۱۴۰۱۱۶۰۳۰۵۰۰۰۸۲۰۲۲
۱۷۰۱۱۶۰۳۰۵۰۰۰۸۲۰۲۲
۱۸۰۱۱۶۰۳۰۵۰۰۰۸۲۰۲۲
۱۹۰۱۱۶۰۳۰۵۰۰۰۸۲۰۲۲
۲۰۰۱۱۶۰۳۰۵۰۰۰۸۲۰۲۲

در مجموع پژوهش حاضر نشان داد تاب آوری به عنوان متغیر میانجی در ارتباط میان ویژگی‌های شخصیتی و گرایش به اعتیاد در دانشجویان باشد و بنابراین از طریق آموزش تاب آوری در دانشجویان می‌توان احتمال گرایش به اعتیاد در آن‌ها را کاهش داد. در واقع با وجود تفاوت‌های شخصیتی دانشجویان و تاثیر این ویژگی‌های شخصیتی بر گرایش به اعتیاد، پژوهش حاضر نشان می‌دهد رابطه میان صفات شخصیت و گرایش به اعتیاد مستقیم نیست و متغیر میانجی در این رابطه، تاب آوری است که می‌تواند اثرات داشتن صفات مختلف شخصیتی بر گرایش به اعتیاد را تعدیل و میانجی گری کند. داشتن تاب آوری مناسب با توجه به مشکلات اجتماعی و شناختی دانشجویان می‌تواند موجبات افزایش کارکرد شناختی-هیجانی، عاطفی و در نهایت کاهش گرایش به اعتیاد در جوانان گردد. تاب آوری داشتن برای دانشجویان سبب افزایش تنظیم رفتاری می‌گردد و می‌توان گفت به دلیل این که توانایی انعطاف در برابر ناراحتی و کنترل هیجان به جای بیش بهدادن به آن را تقویت می‌کند، سبب استقامت رفتاری جوانان در برابر وسوسه مصرف مواد در مواجهه با مشکلات می‌شود. داشتن صفات شخصیتی مثبتی نظیر بروونگرایی، گشودگی، باوجودان بودن و ثبات هیجانی از طریق افزایش تاب آوری دانشجویان در مقابله با مشکلات و ناکامی‌ها، در برابر گرایش به اعتیاد نقش پیشگیرانه‌ای ایفا می‌کند.

۲۸۱

۲۸۱

شال شناسجهه، شماره ۳، پیاره ۱، Vol.16, No.63, Spring 2022

پژوهش حاضر بر روی نمونه محدودی صورت پذیرفت؛ بنابراین در تعمیم نتایج باید محاطب بود. پیشنهاد می‌شود که پژوهش حاضر علاوه بر دانشجویان در جامعه دانشآموزی برگزار شود و با انجام چنین پژوهشی مولفه‌های مهم در گرایش به اعتیاد در کل جامعه آموزشی اولویت‌بندی شود. پیشنهاد می‌گردد پژوهش‌های آینده به بررسی عوامل میانجی مهم شناختی، هیجانی و اجتماعی در ارتباط بین تاب آوری، ویژگی‌های شخصیتی با گرایش به اعتیاد پردازنند. همچنین انجام پژوهش حاضر با لحاظ کردن تفاوت‌های دو جنس توصیه می‌شود.

منابع

ابهری، قدمعلی (۱۳۹۶). بررسی رابطه احساس صفات شخصیتی با گرایش به اعتیاد دانشجویان. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی تهران.

آزادی، جعفر؛ رسولی، ندا و عشایری، لیلا (۱۳۹۵). بررسی رابطه تاب آوری و استرس ادراک شده با اعتیاد پذیری جوانان. *تازه‌های روانشناسی*، ۱۰ (۴)، ۱۳-۱.

اسماعیل خانی، فرشته؛ احمدی، حسن و مظاہری، محمدمهدی (۱۳۹۲). بررسی روابط ساده و چندگانه هوش هیجانی، خودکارآمدی و سرخستی روانشناسی با سبک مدیریت تعارض سازش در دانشجویان. *تازه‌های روانشناسی*، ۱۱ (۴)، ۷۸-۶۰.

حمید، علی (۱۳۹۴). رابطه صفات شخصیتی و شادکامی با گرایش به اعتیاد دانش آموزان دبیرستانی پسر. پایان نامه کارشناسی ارشد، چاپ نشده، دانشگاه آزاد اسلامی مشهد.

خانزاده، علی (۱۳۹۶). بررسی رابطه تنظیم هیجانی و تاب آوری با گرایش به اعتیاد در نوجوانان. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی گرمسار.

خرمایی، فرهاد و فرمانی، اعظم (۱۳۹۳). بررسی شاخص‌های روانسنجی فرم کوتاه پرسشنامه پنج عامل بزرگ شخصیت. روش‌ها و مدل‌های روانشناسی، ۴ (۱۶)، ۳۹-۲۹.

ساعتچی، محمود؛ کامکاری، کامبیز و عسکریان، مهناز (۱۳۹۰). آزمون‌های روان‌شناسی. تهران: ویرایش.

شاکری نیا، محمد و محمدپور، محمدعلی (۱۳۸۹). رابطه استرس شغلی و تاب آوری با فرسودگی شغلی در پرستاران زن. *فصلنامه دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه*، ۲۳ (۳)، ۲۱-۳۸.

شاه بهرامی، مایده؛ محمدخانی، شهرام و اکبری، محمد (۱۴۰۰). نقش تشخیصی تحمل پریشانی، فراشناسخت، هیجان خواهی و بی‌نظمی اجتماعی ادراک شده در مصرف کنندگان متامفاتین، تریاک و الکل. *فصلنامه اعتیاد پژوهی*، ۱۵ (۶۰)، ۳۲۵-۳۵۰.

شهرخی، رضا (۱۳۹۰). رابطه سبک‌های مقابله‌ای و سرخستی روان‌شناسی با استعداد اعتیاد دانشجویان دانشگاه پیام نور کاشمر. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور کاشمر. شفیع زاده، رقیه (۱۳۹۶). رابطه تاب آوری با مدل پنج عاملی شخصیت. دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی، ۱۳ (۳)، ۹۵-۱۰۲.

علایی خرایم، سارا؛ پسرپور، سجاد؛ حاجلو، نادر و نریمانی، محمد (۱۴۰۰). طراحی و آزمون الگویی از پیشایندهای خانوادگی و فردی گرایش به مصرف مواد در دانشجویان. *فصلنامه اعتیاد پژوهی*، ۱۵ (۵۹)، ۱۱۱-۱۳۸.

قادری، مصطفی و آرمان، حمید (۱۳۹۵). رابطه تاب آوری و تنظیم هیجانی با گرایش به اعتیاد در نوجوانان دبیرستانی. *مجله دانشگاه اصفهان*، ۲۱ (۱)، ۱۴۷-۱۶۰.

قنبی طلب، محمد و فولاد چنگ، محبوبه (۱۳۹۴). رابطه بین تاب آوری و نشاط ذهنی با استعداد اعتیاد در دانشجویان. *فصلنامه اعتیاد پژوهی*، ۹ (۳۴)، ۹-۲۲.

۲۸۲
282

۱۴۰۱۱۶۰۴۰۳۰۲۰۲۲
۱۴۰۱۱۶۰۴۰۳۰۲۰۲۲
۱۴۰۱۱۶۰۴۰۳۰۲۰۲۲
۱۴۰۱۱۶۰۴۰۳۰۲۰۲۲

قهرمان، مینا و بسطامی، محمود (۱۳۹۵). رابطه تنظیم هیجانی و تاب آوری با گرایش به اعتیاد دانش آموزان دبیرستانی. *مطالعات تربیتی دانشگاه فردوسی مشهد*، ۱۱(۱)، ۴۴-۵۶.

کرمی، ناهید؛ امینی، ناصر؛ بهروزی، محمد و جعفری نیا، غلامرضا (۱۳۹۹). پیش‌بینی تحمل پریشانی بر اساس سیستم‌های مغزی-رفتاری، ویژگیهای شخصیتی هگزاکو و انزواه اجتماعی در افراد وابسته به مواد مخدر. *فصلنامه اعتیاد پژوهی*، ۱۴(۵۸)، ۲۶۵-۲۹۰.

گرشاوی، حسین (۱۳۹۵). رابطه بین صفات شخصیتی با اعتیاد پذیری در دانش آموزان دختر دبیرستانی. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی اهواز.

مام شریفی، پیمان؛ کورانی، زینب؛ درتاج، فریبرز؛ حق محمدی شراهی، قیاد و سهی، مجید (۱۳۹۹). تدوین مدل آمادگی به اعتیاد بر اساس باورهای فراشناختی و آمادگی به اعتیاد: نقش واسطه‌ای پنج عامل بزرگ شخصیت. *علوم روانشناسی*، ۱۹(۹۴)، ۱۲۱۹-۱۲۲۹.

محمدی احمدآبادی، ناصر و گلستانی نژاد، راضیه (۱۳۹۹). نقش میانجی و قایع استرس‌زای زندگی در ارتباط بین ویژگیهای شخصیتی و آمادگی برای اعتیاد. *فصلنامه اعتیاد پژوهی*، ۱۴(۵۸)، ۱۹۱-۱۹۱.

۲۱۶

محمدی پور، روزین (۱۳۹۵). رابطه رضایت از زندگی و تاب آوری با گرایش به اعتیاد در دانش آموزان دبیرستانی. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی کازرون.

هاشمی، فریبرز (۱۳۹۴). بررسی رابطه بهزیستی و تاب آوری با اعتیاد پذیری دانشجویان دختر. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی شیراز.

References

- Campbell-Sills, L., Cohen, S. H., Stein, M. B. (2006). Relationship of resilience and personality, coping and psychiatric symptoms in young adulthood. *Behaviour Research and Therapy*, 44(4), 585-599.
- Chassin, L. O., Pitts, S. & Prost, J. (2002). Binge drinking trajectories from adolescence to emerging adulthood in a high risk sample. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 70(1), 67-78.
- Connor, K. M., & Davidson, J. R. T. (2003). Development of a New Resilience Scale: The Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC). *Depression and Anxiety*, 18, 76-82.
- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1992). Revised NEO Personality Inventory (NEO PI-R) and NEO Five-Factor Inventory (NEO-FFI) professional manual. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources.
- Cousijn, J., Luijten, M. & Ewing, S. W. (2018). Adolescent resilience to addiction: a social plasticity hypothesis. *Lancet Child Adolescent Health*, 2(1), 69-78.
- Fredrickson, B. L. (2004). The role of positive emotion in positive psychology. *American Psychologist*, 56(3), 218-226.
- Garmezy, N., Masten, A. (1991). The protective role of competence indicators in children at risk. In E. M Comings, A. L. Green & K. H. Karraki (Eds.), *Life span developmental psychology: prospective on stress and coping* (pp.151-174). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associate.

- Gottman, J. M. (2015). Psychology and the study of personality characteristic on ready addiction. *Involver Psychology*, 4(6), 169-197.
- Helinsoon, D., & Milner, F. (2016). Relationship of resilience and obsessive rumination with tendency in addiction. *Journal of Human Reproduction*, 22(3), 869-877.
- Hill, K. G., White, H. R., Chung, I. J., Hawkins, J. D. & Catalano, R. F. (2000). Early adult outcome of adolescent binge drinking trajectories. *Alcohol Clinical and Experimental Research*, 24(6), 892- 902.
- Hu, T., Zhang, D., Wang, J. (2015). A meta-analysis of the trait resilience and mental health. *Personality and Individual Differences*, 76(1), 18-27.
- Jackson, K., & Werati, P. (2014). The relationship between resilience and emotion burnout with tendency in addiction. *Journal of Behavior*, 32(3), 323-334.
- Jebraele, H., Habibi, M., Nazemi, A. (2019). Mediation role of resilience and tendency to addiction regarding the effect of gender on substance use. *Journal of Research and Health*, 3(9), 236-245.
- Jiy, Y., & Wiley, D. (2016). The relationship between personality characteristic with tendency in addiction. *Journal of Educational Psychology*, 33(5), 486-512.
- Judith, A. & Feeny, J. A. (2016). The relationship between resilience, quality of life with tendency in addiction. *Journal of Adolescence*, 6(11), 383-410.
- Kennedy, B., Chen, R., Fang, F., Valdimarsdottir, U., Montgomery, S., Larsson, H. (2019). Low stress resilience in late adolescence and risk of smoking, high alcohol consumption and drug use later in life. *Journal of Epidemiol Community Health*, 73(6), 496-501.
- Krueger, R., Hicks, B., Patrick, C., Carlson, S., Lacharho, W & Mc Gue, M. (2002). Etiological connections among substance dependence, antisocial behavior and personality. *Journal of Abnormal Psychology*, 111(2), 411-424.
- Lee, D., & Masish, H. (2016). Relationship between personality characteristic with tendency to addiction. *Psychological Science*, 10(6), 105-118.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (1987). Validation of the five-factor model of personality across instruments and observers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(1), 81-90.
- Moradinazar, M., Najafi, F., Jalilian, F., Pasdar, Y. (2020). Prevalence of drug use, alcohol consumption, cigarette smoking and measure of socioeconomic-related inequalities of drug use among Iranian people: findings from a national survey. *Substance Abuse Treatment Prevention and Policy*, 15(5), 39.
- Soroosh, D., Neamatshahi, M., Zarmehri, B., Nakhaee, S., Mehrpour, O. (2019). Drug-induced prolonged corrected QT interval in patients with methadone and opium overdose. *Substance Abuse Treatment Prevent Policy*, 14(1), 1-5.
- Watson, D., Hubbard, B. (1996). Adaptational style and dispositional structure: coping in the text of five-factor model of personality. *Journal of Personality*, 64(4), 735-744.
- Wild, P., Milen, F., & McCare, G. (2014). The relationship between resilience and sleep quality with tendency in addiction. *Journal of American Psychiatry*, 40(10), 118-129.
- Yeruf, E., & Sefin, P. (2017). The relationship between resilience and alexithymia with tendency in addiction. *Cognitive Behavior Therapy*, 34(4), 26-32.

۲۸۴
284

۱۴۰۱۱۶ نو ۶۳، سپاهان ۲۰۲۲